

Olympiáda ľudských práv
XIX. ročník, školský rok 2016/2017
Krajské kolo
Kategória: Stredné školy

Test - úlohy

Milé súťažiaci, milí súťažiaci,

test obsahuje 20 úloh a na ich vypracovanie máte 45 minút.

Každá úloha má jedno správne riešenie. Úlohy 1 až 10 sú 2-bodové. Ostatné úlohy sú za 3 alebo 4 body. Zvážte, ktoré úlohy začnete riešiť ako prvé. Získať môžete celkom 55 bodov.

Pozorne si prečítajte text a riešenie vpíšte do odpovedového hárku. Ak nepoznáte správnu odpoveď, hľadajte najlogickejšie riešenie. Ak sa pomýlite, predošlú voľbu zreteľne prečiarknite (X) a uveďte iné riešenie.

Nejde o to, či si správne pamätáte texty dokumentov, ide hlavne o to, ako rozmýšľate a či sa zaujímate o dianie u nás a vo svete.

Skratky použité v teste:

EÚ – Európska únia; SR – Slovenská republika; OSN – Organizácia Spojených národov; NATO – Organizácia Severoatlantickej zmluvy

Úloha 1 – 2 body

V októbri 2016 sa konala voľba nového Generálneho tajomníka OSN. O funkciu sa uchádzal aj minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák. Zvolený bol António Guterres, bývalý portugalský premiér a v rokoch 2005 - 2015

- a) predseda Európskej komisie.
- b) generálny tajomník NATO.
- c) Vysoký komisár OSN pre utečencov.
- d) predseda Európskeho súdu pre ľudské práva.

Úloha 2 – 2 body

Všeobecná deklarácia ľudských práv bola Valným zhromaždením OSN prijatá v roku

- a) 1922.
- b) 1948.
- c) 1966.
- d) 1989.

Úloha 3 – 2 body

Dve základné univerzálne ľudskoprávne normy nadväzujúce na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv: Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, zaznamenali v decembri 2016

- a) 30. výročie svojho prijatia Radou Európy.
- b) 40. výročie svojho prijatia Európskou úniou.
- c) 50. výročie svojho prijatia Organizáciou Spojených národov.
- d) 60. výročie svojho prijatia Benátskou komisiou.

Úloha 4 – 2 body

V 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia vznikli vo viacerých štátoch bývalého sovietskeho bloku ilegálne alebo polo legálne občianske opozičné zoskupenia. Takéto hnutie vzniklo aj v Československu. Nazývalo sa

- a) Verejnosť proti režimu.
- b) Solidarita.
- c) Charta 77.
- d) Občiansko-demokratická opozícia.

Úloha 5 – 2 body

Pred 25-timi rokmi nadobudol účinnosť Dohovor OSN o právach dieťaťa. Jeho hlavným prínosom je to, že

- a) uznáva deti za plnohodnotných nositeľov ľudských práv – z pasívnych objektov starostlivosti dospelých sa deti stávajú aktívnymi subjektmi rozhodovania o svojom živote.
- b) zakotvuje zákaz telesných trestov pre deti.
- c) stanovuje jednotnú hranicu plnoletosti na završených 18 rokov života človeka.
- d) je to dohovor, ku ktorému doteraz pristúpilo najviac štátov na svete (194).

Úloha 6 – 2 body

Osobitné postavenie a význam práva na vzdelanie ako ľudského práva spočíva v tom, že

- a) vzdelanie je ľudským právom samo osebe a zároveň je nezastupiteľným prostriedkom k uplatňovaniu všetkých ostatných ľudských práv.
- b) právo na vzdelanie je univerzálne a neodňateľné.
- c) právo na vzdelanie úzko súvisí s právom prijímať a rozširovať informácie.
- d) právo na vzdelanie v demokratickej spoločnosti nemožno zákonne obmedziť zo žiadnych dôvodov.

Úloha 7 – 2 body

Ktorá veta podľa vás najlepšie vystihuje podstatu, zmysel a význam ľudských práv?

- a) Ľudské práva sú sociálne výhody, ktoré priznáva štát svojim obyvateľom a obyvateľkám, ak si splnili všetky svoje zákonné povinnosti.
- b) Ľudské práva sú zákonné garancie ochraňujúce občanov a občianky štátu pred negatívnym pôsobením iných kultúr a hodnotových systémov.
- c) Ľudské práva sú abstraktné idey o rovnosti a spravodlivosti, ktoré sa v praxi nemôžu nikdy naplniť. Ide o utopistické myšlienkové konštrukcie.

d) Ľudské práva sú prirodzené a neodňateľné oprávnenia prináležiace každému človeku, zaručujúce podmienky pre rešpektovanie jeho slobody, rovnosti a dôstojnosti.

Úloha 8 – 2 body

Podľa Dohovoru o právach dieťaťa je telesné trestanie a ponižovanie detí

- a) dovolené len rodičom a to do takej miery, ktorá dieťaťu nespôsobí trvalú telesnú či duševnú ujmu.
- b) nepripustné, dieťa je plnohodnotným subjektom všetkých ľudských práv, kruté, neľudské a ponižujúce zaobchádzanie je zakázané za každých okolností.
- c) dovolené bez obmedzenia; rodičia, učitelia a učiteľky môžu voľiť výchovné prostriedky podľa svojho uváženia.
- d) dovolené rodičom a iným autoritám v zmysle starého osvedčeného príslovia „ohýbaj ma mamko, pokiaľ som ja Janko“.

Úloha 9 – 2 body

Vlani v lete francúzske orgány zakázali nosenie burkín, celotelových dámskych plaviek na plážach. Zákaz neskôr ústavný súd zrušil. Hlavným argumentom úradov v prospech zákazu bolo, že burkiny

- a) rovnako ako burky a nikáby sú symbolom nadradenosti žien vo viacerých moslimských spoločnostiach; ich nosenie je teda v rozpore s moderným európskym chápaním rovnosti mužov a žien a s princípom individuálnej slobody.
- b) sú zdravie ohrozujúce, môžu spôsobovať úpal, pretože telo sa v nich veľmi prehrieva.
- c) môžu slúžiť ako maskovací prostriedok pre ženy s teroristickými úmyslami.
- d) rovnako ako burky sú symbolom podriadenosti žien vo viacerých moslimských spoločnostiach; ich nosenie je teda v rozpore s moderným európskym chápaním rovnosti mužov a žien a s princípom individuálnej slobody.

Úloha 10 – 2 body

Všeobecná deklarácia ľudských práv bola prvým významným ľudskoprávnym dokumentom prijatým OSN. Slovo „všeobecná“ (po anglicky „universal“) v jej názve vyjadruje

- a) skutočnosť, že ide o všeobecné rámce pre ľudskoprávne politiky členských štátov OSN.
- b) fakt, že deklarácia je preložená do všetkých hlavných svetových jazykov.
- c) princíp, že ľudské práva prináležia všetkým ľuďom na svete bez rozdielu.
- d) skutočnosť, že ľudské práva sú len akési všeobecné nároky a ich reálne uplatnenie závisí od konkrétneho politického a právneho zriadenia v danom štáte.

Úloha 11 – 3 body

Pred 40-timi rokmi, 1. januára 1977, bol skupinou osôb prostredníctvom zahraničných vysielateľiek Slobodná Európa a Hlas Ameriky zverejnený manifest s názvom Charta '77. Signatári v dokumente vyzývali vládu Československej socialistickej republiky, aby v zmysle

- a) záväzkov prijatých na Helsinskej konferencii a záväzkov prijatých ratifikáciou medzinárodných ľudskoprávných paktov OSN dôsledne dodržiavala občianske a politické práva obyvateľov a obyvateľiek štátu.
- b) záväzkov prijatých na konferencii v Ríme roku 1957 umožnila presadenie sa princípov trhového hospodárstva ako záruky zvýšenia ekonomického rastu a tým zvýšenia úrovne sociálnych práv občanov a občianok republiky.
- c) záväzkov prijatých podpisom štatútu Rady Európy dôsledne dodržiavala občianske a politické práva obyvateľov a obyvateľiek štátu.
- d) záverov Parížskej konferencie prijala efektívne opatrenia na ochranu životného prostredia pred znečisťovaním veľkými priemyselnými podnikmi a tým chránila právo ľudí na zdravé životné prostredie.

Úloha 12 – 3 body

Pred viac ako 26-timi rokmi padol komunistický režim vo všetkých európskych krajinách bývalého sovietskeho bloku. Dve kľúčové požiadavky vodcov revolúcie na Slovensku, zverejnené 25. novembra 1989 boli

- a) pristúpenie k Európskemu dohovoru o ľudských právach a požiadanie o členstvo v Rade Európy.
- b) zrušenie vedúcej úlohy (monopolného postavenia) komunistickej strany v spoločnosti a vypísanie slobodných volieb.
- c) uzákonenie slobody tlače a zrušenie cenzúry.
- d) oslobodenie politických väzňov a uzákonenie slobody vyznania.

Úloha 13 – 3 body

Najpočetnejšími tradičnými národnostnými menšinami na Slovensku v súčasnosti sú:

- a) maďarská, rómska, rusínska, ukrajinská a česká.
- b) rómska, chorvátska, poľská, nemecká a česká.
- c) česká, rakúska, maďarská, ukrajinská a poľská.
- d) maďarská, rómska, nemecká, židovská a kórejská.

Úloha 14 – 3 body

Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domáceho násilia z roku 2011 je známy ako

- a) Parížsky dohovor. Slovenská republika ho ratifikovala v roku 2016.
- b) Pekinský dohovor. Slovenská republika ho ratifikovala v roku 2012.
- c) Istanbulský dohovor. Slovenská republika ho ešte neratifikovala.
- d) Islamský dohovor. Slovenská republika ho ešte neratifikovala.

Úloha 15 – 3 body

V roku 2016 sa u nás i v zahraničí veľa hovorilo o kríze liberálnej demokracie. Liberálna demokracia je politické zriadenie, v názve ktorého slovo „liberálna“ vyjadruje:

- a) fakt, že v takomto zriadení má vedúce spoločenské postavenie tzv. liberálna elita, zastúpená najmä tými politickými stranami, ktoré sú považované za liberálne.
- b) princíp, že demokracia ako vláda väčšiny je obmedzená rešpektovaním individuálnych ľudských práv a slobôd, legitímnymi záujmami menšín a vládou práva.
- c) normu, podľa ktorej sa sloboda v takomto zriadení uplatňuje bez akýchkoľvek obmedzení.
- d) skutočnosť, že cirkvi a náboženské spoločnosti sú úplne vytesnené z verejného života.

Úloha 16 – 4 body

Európsky súd pre ľudské práva

- a) nemá sudcov a sudkyne podľa štátnej príslušnosti, vyberajú sa na základe otvoreného výberového konania.
- b) má po jednom sudcovi alebo jednej sudkyni z každého členského štátu Rady Európy.
- c) má po jednom sudcovi alebo jednej sudkyni z každého členského štátu OSN z európskeho regiónu.
- d) má po jednom sudcovi alebo jednej sudkyni z každého členského štátu Európskej únie.

Úloha 17 – 4 body

Orgány verejnej správy alebo iné právnické osoby majú podľa antidiskriminačného zákona prijímať tzv. *dočasné vyrovnávacie opatrenia*. Ich cieľom je *odstránenie znevýhodnení*, vyplývajúcich z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, rodu alebo pohlavia, veku alebo zdravotného postihnutia, *ktorých cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi*. Určite, ktoré (jediné) z uvedených opatrení je dočasným vyrovnávacím opatrením:

- a) čiastočná úprava priestorov školy umožňujúca pohyb telesne postihnutých detí, kým sa nevybuduje nová, plne bezbariérová škola.
- b) organizovanie cielených prípravných programov pre obyvateľov a obyvateľky marginalizovaných komunít žijúcich v podmienkach viacgeneračnej chudoby a nízkej miery gramotnosti s cieľom zabezpečenia rovnosti šancí pre ich uplatnenie v pracovnom procese.
- c) umožnenie používania jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku do času, kým štát zabezpečí, aby všetky osoby patriace k menšine ovládali na patričnej úrovni štátny jazyk.
- d) zatvorenie chovanca alebo chovankyne v reedukačnom centre na samotku na nevyhnutnú dobu, pokiaľ sa zriadenec nepresvedčí, že dotyčné dieťa nezlepšilo svoje správanie.

Úloha 18 – 4 body

Tradičnými cirkvami, resp. náboženskými spoločnosťami (etablovanými nepretržite už najmenej sto rokov a viac) na Slovensku sú:

- a) pravoslávna, moslimská, židovská, katolícka, baptistická.
- b) kresťanské: rímskokatolícka, evanjelická augsburského vyznania (luteránska), reformovaná (kalvínska), gréckokatolícka, pravoslávna; židovská.
- c) kresťanské: rímskokatolícka, reformovaná (kalvínska), gréckokatolícka; moslimská; židovská; budhistická.

d) gréckokatolícka, pravoslávna, metodistická, anglikánska, budhistická.

Úloha 19 – 4 body

Na verejného ochrancu práv (verejnú ochrankyňu práv) sa môžu obrátiť

- a) *osoby s občianstvom SR*, ktoré namietajú porušenie ich základných práv a slobôd *inou fyzickou osobou*.
- b) *osoby s občianstvom SR*, ktoré namietajú porušenie ich základných práv a slobôd *orgánom verejnej správy*.
- c) *len cudzinci a cudzinky s trvalým alebo prechodným pobytom v SR*, ktoré namietajú porušenie ich základných práv a slobôd *štátom*; občania a občianky SR majú k dispozícii pre vymáhanie svojich základných práv iné inštitúcie, najmä políciu a súdy.
- d) *všetky osoby s trvalým alebo prechodným pobytom v SR*, ktoré namietajú porušenie ich základných práv a slobôd *orgánom verejnej správy*.

Úloha 20 – 4 body

Ktorý z uvedených výrokov najlepšie vystihuje princíp odluky cirkví od štátu?

- a) Na verejných priestoroch a vo verejných budovách je zakázané prezentovať náboženské symboly a vykonávať náboženské úkony, cirkvi sú financované len z príspevkov veriacich.
- b) Financovanie činnosti cirkví je nezávislé, štát nezasahuje do vnútorného života cirkví, štát nie je viazaný na žiadnu ideológiu ani náboženstvo, sloboda vierovyznania sa zaručuje.
- c) Cirkevné budovy slúžiace náboženským obradom nie sú prístupné neveriacim a sú koncentrované v osobitnej štvrti príslušného mesta alebo obce.
- d) Cirkevní funkcionári nemajú prístup k voleným ani iným riadiacim funkciám v ústavných orgánoch štátu.

Zdroje:

Všeobecná deklarácia ľudských práv

Ústava Slovenskej republiky, Zbierka zákonov SR, odborné publikácie o ľudských právach

Medzinárodné ľudskoprávne dohovory, denná tlač, internet

Autor: PhDr. Kálmán Petőcz, PhD.

Recenzentka: PhDr. Dagmar Horná, PhD

Redakčná úprava: PhDr. Dagmar Horná, PhD

Celoštátna komisia Olympiády ľudských práv

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2017